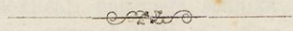

68003

44
1869

Kratko in lahkoumevno
pojasnilo
nove vojne postave.

V Ljubljani 1869.

Natisnila in založila Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

Knjiga iz biblioteke

opštine

Novi vojni postave.

7. lipnja 1900.

Knjiga iz biblioteke opštine, 7. lipnja 1900.

1. Kaj je vojna postava?

Vsaka država ima dolžnost skrbeti, da se ohrani. Ona mora imeti taka sredstva, da more v okom priti vsem sovražnim napadom. Ona mora imeti moč, s katero se lahko ubrani vsakemu, ki jo hoče razrušiti. Če posameznega državljana kdo napade, razžali, okrade, oropa, poškoduje, on ima sodnije in razne gosposke, do katerih se more obrniti, da mu branijo čast, premoženje, zdravje, in te so dolžne braniti ga in skrbeti, da se mu, kolikor je moč, povrne storjena škoda. Prav v ta namen so te gosposke postavljene. Drugače je to ozir države. Ona ne more na pomoč poklicati nobenega sodnika, mora si pomagati sama. Ona mora sama braniti se, sicer jo, če le more, razdene on, ki se ne boji krivice. Sili se mora sila nasproti postaviti. Zato so bile vse države na svetu od nekdaj tako vravnane, da se jim je bilo moč vsak trenutek braniti v nevarnosti. In prav te vravnave določuje vojna postava.

2. Ali Avstrija doslé ni imela take vojne postave? čemu potrebuje nove?

Avstrija je tudi doslé imela vojno postavo, po kateri so se nabirali vojaki. Toda žalostne skušnje v nesrečni vojski 1866. leta so dokazale, da se država po tej postavi več ne more braniti. Lastna škoda nas je zmodrila, in prelita kri posilila skrbeti za novo postavo, da se od države odvrnejo nevarnosti, katere jej v prihodnje proté.

3. Zakaj se je pa s to postavo od 1866. leta odlašalo do 1868. leta?

Že meseca decembra 1866. leta skušala se je nova vojna postava vpeljati po zgledu pruske postave. Toda državni zbor, ki se je bil sešel v začetku 1867. leta, povzdignil je svoj glas zoper to, da se tako važna postava dá brez posvetovanja in sklepa njegovega. Cesar v svoji ljubezni do pravice je prekical postavo, ki je bila dana brez državnih poslancev. Sedanja nova postava je dana po ustavnem potu, kajti pritrnila sta jej avstrijski in ogerski državni zbor.

4. V čem se nova vojna postava loči od stare?

Razložek med staro in novo postavo je velik in v mnogih rečeh. Poglavitne stvari so pa te-le:

1. Nova postava je pravičnejša in je v soglasju s pre-naredbo naše države.

2. Nova postava je primernejša namenu brambe naše države.

3. Nova postava je cenejša, njeno izvrševanje ne bode stalo toliko denarnih stroškov, in državljanom ne bode jemalo toliko časa in moči, potrebnih za gospodarska in obrtnijska opravila.

5. S čem se doseže ta korist?

Ta dobiček se doseže po načelih, na katerih je osnovana nova postava; zlasti pa s tem:

1. Da se je vpeljala splošnja vojna dolžnost;

2. da se je ustanovila tako imenovana nadomestna rezerva in deželna bramba;

3. da ne bode treba toliko časa biti v vojni službi.

6. Kaj pa je „splošnja vojna dolžnost“?

Splošnja vojna dolžnost je dolžnost, vsled ktere je vsak državljan brez razločka stanú vezan braniti državo. Če mora država mene braniti, t. j. moje življenje, mojo čast, moje

premoženje, moram tudi jaz pripravljen biti braniti državo, sicer je država za-me le molzna krava, katero mi lahko vzame vsak, ki je močnejši od mene. Tu zlasti velja izrek: „Vsi za enega, pa tudi eden za vse.“

7. Ali doslé nismo imeli splošnje vojne dolžnosti ?

Splošnja vojna dolžnost nikakor ni iznajdba najnovejših časov. Že v starodavnih časih bila je vsakemu prostemu možu dolžnost za orožje prijeti, kedar je država bila v nevarnosti. O tacih prilikah razglasil se je oklic vsem, ki so mogli orožje nositi. In vsi, možje in mladenči, so se zbrali ter so šli pogumno branit svoje države; ko so zmagali sovražnika, vrnili so se na dom k svojim ženam in otrokom, šli so zopet na delo — služiti si vsakdanjega kruha.

8. Ali bode to zopet tako ?

Tako več ne more biti. Kar je znajden strelni prah (smodnik, pulfer), in celó v naših dneh, ko se kosajo, kdo znajde najboljše orožje, to je tako, s katerim je moč, najbolj od daleč in v najkrajšem času največ ljudi končati, več ne zado- stuje, da vojak zna le meč sukati ali s sablo mahati po sovraž- niku. Sedaj je treba vedeti mnogo umetnosti in zvijač, katerih se mora vojak naučiti in privaditi. V prejšnjih časih je zmago odločil pogum, srčnost in moč posameznih vojakov, sedaj pa, ko vsaka krogla lahko zadene in na tla podere najurnejšega kakor najneukretnejšega vojaka, treba je velike trume vojakov, ki se zna urno in ukretno gibati. V tem oziru smo v Avstriji v zadnjih letih doživeli žalostnih dokazov. Prijatelji in nepri- jatelji naši pričajo, da so se naši vrli vojaki z veliko serč- nostjo bojevali pri Solferini, Magenti, Nahodu, Jičinu, Trautenavu in Kraljevem gradu ali Sadovi; toda stali so proti sovražniku, ki ni bil jači od njih, ampak umetnejši in urnejši. Vojaške umetnosti se je pa treba naučiti v mirnih dneh, kajti ko je nevarnost pred durmi ali kedar že krogla zvižga, tedaj je prepozno, učiti se je.

9. V čem pa obstoji prav za prav splošnja vojna dolžnost naše nove vojne postave ?

Splošnja vojna dolžnost, ki je podlaga novi postavi, je v tem, da je vsak državlján, ki je zmožen orožje nositi, dolžán

osebno braniti državo in da se mu, če le moč, v mirnem času dá prilika, da se kolikor je treba izuri v vojni službi.

10. Ali doslé niso bili vsi državljani dolžni braniti državo?

Doslé je bil le en del državljanov poklican na vojsko. Kdor je imel denar, ta se je smel odkupiti ali svojega namestnika postaviti v vojsko; uradniki, učenci vseučilišč, plemenitaži itd., ti so bili oproščeni; revež pa je moral med vojake in med njimi ostati mnogo let.

11. Odslé mora toraj vsak biti vojak?

V sili se ve da; ali ko bi to moralo biti tudi v mirnih časih, kdo bi obdeloval polje, družino redil in oblačil, in druge opravke oskrboval? Ko bi vse moralo na vojsko, kmalu bi vse obožalo in lakote pomrlo. Zato nova postava skrbi za to, da se med vojake pokliče le določeno število državljanov. Da se pa nikomur ne zgodi krivica, zato se je vpeljalo žrebanje (lozanje, vadljanje). Kogar zadene žreb (vadlja), ta mora biti vojak — in to brez razločka.

12. Ali je to tudi pravičnejše, kakor je bilo doslé?

Gotovo. Pravica ne pozna nobenega razločka med revežem in bogatinom, med nizkim in visokim stanom. Krivica bi pa bila, ako bi on, ki je premožen, smel domá ostati med tem, ko bi moral njegov bližnji samo zato, ker je revež, v nevarnost staviti svoje življenje.

13. Kako se pa ta „sila“ splošnje vojne dolžnosti vjema s svobodo ustavne države?

Prav lepo in ne le vjema se z ustavo, temveč ustava še to zahteva. „Pred postavo so si enaki vsi državljani,“ tako pravijo osnovne pravice vseh ustavnih držav. In iz te pravice izhajajo vse druge svobode. Vsak državljan ima

enake pravice, a tudi enake dolžnosti. Med prvimi in najpoglavitejšimi dolžnostimi vsakega državljana je pa dolžnost braniti državo. To dolžnost pa morajo spolnovati vsi. Kjer je enaka pravica za vse, tam nima nikdor nobene predprave. Splošnja vojna dolžnost ni pa nič drugega, kakor enakopravnost ozir državine brambe; ona je preklicala oproščenje od krvavega davka, kterega so doslé dajali le nekteri stanovi.

14. Ali mora sedaj vsak iti na vojno stavo?

Vsak brez razločka, če je le v vrsti, ki se kliče na stavo. Nova postava ne pozna nobenega odkupa, nobenega nadomestovanja. Vojna dolžnost je častna dolžnost. Zato ni nobenemu tujcu pripuščeno stopiti v našo armado, razun posebnega cesarjevega privoljenja. Ker je pa vojna dolžnost splošnja častna dolžnost, zato bi bila krivica in sramota, ako bi se smel kdo odkupiti, ali ako bi kdo smel plačati komu, da se namesto njega dá ustreliti. Država mora vsem biti enako ljuba in draga, toraj so vsi enako dolžni braniti jo.

Da so pa državljani, ki nimajo niti duševne niti telesne sposobnosti, državljani, ki ne merijo najmanj 59 palcev, oproščeni vojne dolžnosti, to se razumé samo po sebi.

Iz ozira človečanstva so dalje oproščeni še ti-le:

1. Edini sin očeta, ki si sam ne more nič več prislužiti, ali pa edini sin matere vdove;

2. po očetovi smrti edini vnuk starega očeta, ki si sam ne more nič prislužiti, ali stare matere vdove, koja nima lastnega sina;

3. brat popolnoma osiroščenih bratov ali sester.

Pravico do oproščenja pa ima le oni edini sin, vnuk ali brat, ki je zakonski in pravi (pristen), če od njegovega oproščenja odvisi živéž njegovih staršev, dedov ali sester in bratov in če on spolnuje to dolžnost.

Ravno tako je oproščen edini nezakonski sin, če se mu mati sama ne more preživiti in če on v resnici skrbi za njo.

Dalje je oproščen tudi on, čegar edini brat ali vsi bratje že stojé v redovni vojski ali v rezervi, ali še niso stari 18 let, ali če si zavoljo neozdravljivih bodi dušnih bodi telesnih hib (pogreškov, pomanjkljivosti) ne morejo nič prislužiti.

Oproščenje pa velja le dotlé, dokler velja vzrok, iz kterega je bil kdo oproščen, zato se to oproščenje imenuje le začasno oproščenje.

15. Ali oproščenci nimajo celó nobene vojne dolžnosti?

Kdor ne more zadostiti svoji vojni dolžnosti, ta naj vsaj podpira tiste svoje sodržavljane, ki se v vojski pohabijo. Iz ljubezni je oproščen vojne dolžnosti, ljubezen naj tudi on pokaže do njega, ki je bil pohabljen ali ranjen namesto njega. Zato bodo začasno oproščenci plačevali primerno davščino za invalide (pohabljenec). Koliko bodo imeli plačevati, to določi poznejša postava. Gotovo se bode ta davščina ravnala po premoženji ali po dohodkih. Bogatin plača več, revež manj (ali celó nič).

16. Ali se kdo sme odtegniti vojni dolžnosti?

Kdor pobegne, sam sebe pohabi, ali se kakor si bodi nepostavno odtegne vojni dolžnosti, ta se malopridno in sramotno véde do države in do svojih sodržavljanov. Zato ta postava temu, ki stori tako djanje in vsakemu, kdor pomaga kaj tacega storiti, odmerja ostro kazen, in sicer globe do 1000 gld. in 6 mesecev ječe. Vrh tega mora, če ga pozneje zasačijo, dve leti dalje, kakor drugi, služiti v redovni armadi.

17. Kako se po novi postavi spolnuje vojna dolžnost?

Vojna dolžnost, ktera se prične s 1. januarjem tistega leta, v katerem državljan dopolni 20. leto, spolnuje se ali v stojni armadi (v vojnem pomorstvu) ali v deželni brambi.

18. V čem se stojna armada loči od deželne brambe?

Stojna armada obstaja deloma iz tacih mož, ki tudi v mirnih dneh dalj časa nosijo orožje; rezervniki in brambovei pa v mirnih časih oskrbujejo svoja domača opravila, in se semtertje za malo časa pokličejo na vaje v orožji.

Stojna armada (in vojno pomorstvo) je za vso državo (Avstrijsko in Ogersko) le ena, najviši poveljnik jej je cesar in kralj. Ona se sme rabiti po vsi državi in povsod, kamor jej ukaže cesar. Deželna bramba je pa druga za Avstrijo, druga za Ogersko. Mi tastran Litave imamo svojo brambo, Ogrri pa svojo. Najviši poveljnik jej je odgovorni minister za deželno bran.

Že iz teh razločkov se razvidi, da ima vesoljno državo braniti stojna armada.

19. Kdo odloči v tem, kdo ima poklican biti ali v stojno armado ali med deželno brambo?

O tem odločuje pravičen, neodkupljiv sodnik, namreč žreb.

Kdor je vojni dolžnosti podvržen, mora, če ve, da prihodnje leto pride na vrsto, že decembra meseca prejšnjega leta ustmeno ali pismeno oglasiti se pri županu svojega domovinskega ali tistega kraja, kjer stanuje. (Kdor tega ne stori, smé se kaznovati ali do 100 gld. denarja, ali do 20 dni zapora.)

Vsi vojni podvrženi, ki se skličejo, da nastopijo svojo vojno dolžnost, zberó se v določenem kraji. Vsako leto se pokličejo tri letne vrste.

Vsi, ki so v teh treh vrstah, morajo na stavo. Vsaka letna vrsta žreba sama med seboj, tako da ima v isti vrsti vsak svojo številko. Postava določuje, koliko vojakov ima vsak okraj dati za stojno, in koliko za nadomestno (reservno) armado. Ko je žrebanje dovršeno, prične se izbirati izmed najmlajše vrste začeniši z najnižo številko; če v tej vrsti ni zadosti sposobnih za armado, prestopi se k drugi vrsti, iz ktere se ravno tako izbira, dokler ni dopolnjeno število za stojno armado. Nato se prav tako dalje izbira za nadomestno reservo, potem pa za deželno brambo. Naj to v izgledu pokažemo. Nek okraj ima dati 150 mož za stojno armado in 15 mož za nadomestno reservo. V tem okraji je 300 mož vojni dolžnosti podvrženih, in sicer 150 v prvi, 100 v drugi in 50 v tretji vrsti. Najprej vsaka letna vrsta žreba sama med seboj. Pri izbiranju se pokaže, da jih v prvi vrsti 25 ni sposobnih za vojaščino; ta vrsta tedaj ne more dati 150 mož v stojno armado, zato se prične izbirati izmed druge letne vrste; prvih 25 sposobnih

mož se vpiše med stojno armado, daljnih 15 te vrste v nadomestno rezervno; vsi drugi in vsa tretja letna vrsta, kolikor jih je v njej sposobnih, pa med deželno brambo.

Tako izbrani se vrsté različnim vojaškim oddelkom (peščem, konjenikom, artileriji itd.) po svoji sposobnosti. Tudi na njihove želje naj se ozira, kolikor se dá.

20. Koliko časa traja vojna služba?

Vsega vkupaj vsaki služi 12 let, in sicer vojak stojne armade:

tri leta v liniji,
sedem let pri rezervi,
dve leti pri deželni brambi.

21. Ali to ni teža dolžnost od poprejšnje?

Ne, ampak velik polajšek. Doslé je vojak moral osem let služiti v liniji, in še le potem je stopil v rezervno; zdaj služi samo tri leta, toraj pet let manj, in na to precej stopi v rezervno. Kot rezervnik pa je v mirnih časih domá, sme se ženiti kakor vsak drug državlján, in ima samo to dolžnost, da v teh sedmih letih trikrat pride vadit se v orožji, in to vselej največ za štiri tedne. On se tedaj v teh sedmih letih k večemu le dvanajst tednov v orožji vadi, vsako leto pa enkrat, in to po dokončani žetvi pride skazat se priglednemu zboru, in to dovrši v enem dnevu.

22. Kaj koristi krajša služba v liniji?

Korist samo triletne službe je jako velika, in to ne le za vojake, ampak tudi za državo.

Vojak redovne armade (linije) se po preteklih treh letih vrne domu, kajti on ne pride med armado za parado ali da bi lenobo pasel, ampak zato, da se izučí v tem, česar mu je treba. Če se pridno učí in je sposoben, kmalu postane podčastnik, in s tem si pridobi marsiktero prednost in olajšavo. Vojaški gosposki gre tesno za denar, toraj čem prej vojaka izučí, tem ljubše jej je, ker si stroške za tega vojaka prihrani in namesto njega drugega vzame v poduk. Iz tega se razvidi, da vojaku

ne bode treba služiti cela tri leta. Vojak, ki je prej bil rokodelc, obrtnik ali kaj drugega, lahko se kmalu vrne k svojemu delu. V dveh ali treh letih ne pozabi, česar se je bil izučil. Vse drugače je bilo to, dokler je moral osem let služiti. Osem let najboljše starosti v vojašnici (kosarni) živeti, to je se ve-da bilo zadosti, da je pozabil vse in se odvadil vsega, česar se je bil izučil ali privadil. Ko je čez 8 let vrnil se domu, spremenilo se je bilo marsikaj, tako da je doma bil tujec. Osem let vojnega življenja — to pač ni vselej bila dobra šola za njegov poklic. Marsikomu se je vojno življenje priljubilo, ker je lahko veliko veliko dni lenobo pasel, in potem se je toliko teže privadil kruh služiti si v potu svojega obraza. Marsikteri mladenec je šel od doma kot izurjen in priden rokodelc, obrtnik ali gospodar, v osmih vojnih letih pa se je bil vsega tega odvadil ter ni vedel, s čem se živiti, tako da je na zadnje kot berač soseski prišel na glavo. Prav tako je bilo.

Odslé bo drugače in sicer boljše. Že djanska služba je tako kratka, da se vojaku ni treba odtrgati od svojega poklica; vrh tega vojni stan ni samo kmetu in rokodelcu namenjen, ampak vsakemu. Sin bogatega grajščaka, učenec visokih šol, trgovec, umetnik, plemenitaž — ti vsi morajo sedaj zraven kmeta, delavca, bajtarja, osebenka, rokodelskega pomočnika in pastirja izvrševati vojno dolžnost. To pa dá priliko, da se on, ki manj ve in zna, česa naučí od svojega vrstnika, ki se je več učil; tako se vzbudi radovednost in želja po časti, drug bode drugega skušal prekositi v lepem vedenji, izobraženji in spretnosti. Ravnopravnost tudi med vojaki obrodi dober sad. Ondi, kjer vsi skupaj služijo državi, zginejo vsi razločki stanú in rojstva in tako se ustanovi bratovsko tovarštvo, ki se ohrani tudi za poznejše življenje. Grofov in kmečki sin, ki sta skupaj stala na straži ali prebivala v eni sobi, gotovo se ne pozabita tudi v življenji.

Triletna vojna služba toraj vojaka preveč ne ovira v njegovi prejšnji delavnosti, in še to oviro mu saj nekoliko povrne s tem, da ima armada odslé pospeševati omiko. Kdor pa čuti ljubezen do vojaškega stanú in hoče dalje služiti, pripuščeno mu je tudi to in s tem si pridobi marsiktero korist. Podčastnik, ki je 12 let zvesto služil, mora po novi postavi dobiti kako cesarsko službo ali pri železnicah itd.

Triletna vojna služba je pa koristna tudi državi. Že to je državi na korist, da več delavnih rok ostane v deželi. Čem več se dela, tem več se zasluži, tem premožnejše je ljudstvo in država. Na drugi strani država več prihrani, ker jej ni treba v mirnih časih imeti toliko stojne armade, kakor doslé. Doslé so se v vojskinih časih smeli sklicati le rezervniki in tisti, ki so bili na dopustu (urlavbarji), novih vojakov nabirati ni se utegnilo, in kaj je bilo početi z neizurjenimi novinci? Zato je bilo treba veliko stojno armado imeti na nogah. Odslé bode se skrbelo, da se kar najprej moč izurijo novinci, da bode v treh letih mnogo vrlih vojakov, ki potem stopijo v reservo in se domú izpusté; tako se prihrani mnogo stroškov, vojakov je pa vendar le veliko, in sicer vojakov, na ktere se je lahko zanesti. Tri leta za izučbo vojakov tolikega števila je sicer malo časa, zlasti če pomislimo nizko omiko naših novincev. Toda gorečnost in trdna volja velike ovire premaga. Posebno bi morale pomisliti soseske, moralj bi pomisliti starši, da bode mladina tem lože in hitrejše spolnovala vojno dolžnost, čem več se je domá izučila. Zato naj se ne strašijo stroškov za šole in za vpeljanje telovadbe v šole. Ti stroški se pozneje dobro povrnejo s tem, da novinci namesto 3 leta morda le poldrugo leto ostanejo v kosarni, in da se domú vrnejo kot podčastniki, ki imajo boljšo plačo.

23. Ali vojna služba redovne armade (linije) v drugih državah ni krajša, kakor zdaj v Austriji?

Ne. Na Francozkem n. pr. po novi postavi traja štiri leta. V Prusiji še dandanes traja tri leta, da-si tudi Prusi nas Avstrijane večidel brez dvoma prekosijo v omiki in se toraj hitrejše in lože izurijo v vojaštvu, in čeravno imajo tako vojno ustavo že čez 60 let in se je je ljudstvo že popolnoma privadilo. Takrat, ko je bila vpeljana splošnja vojna dolžnost, bila se se ve da vojna služba veliko daljša.

24. Ali pa ta triletna vojna služba mladenčar res nikoli za vselej ne bi odvrnila od njegovega poklica?

To bi bilo mogoče. Kdor se je n. pr. poprejel vednosti ali umetnije, temu bi res lahko škodovalo, ako bi moral precej

popustiti učenje; kajti tú velja pravilo: kdor ne napreduje, ta gre rakovo pot. Tudi se lahko zgodi, da pridnega mladenčca, ki ga zadene žreb za redovno armado, prekosijo in vse šole pred njim dovršijo celó taki njegovi tovarši, ki v učenju niso bili pridni, a pri žrebanji so bili takó srečni, da so bili vrsteni med nadomestno rezervno ali med deželno brambo. To je vendar neprimerno.

25. Ali nova vojna postava dopušča tako nepristojnost?

Nikakor ne; kajti v takih primerljajih veljajo posebna določila. Taki mladenčci, ki so dovršili višo realko, višo gimnazijo ali tema enako šolo (n. pr. gozdnarsko akademijo, višo kupčijsko in kmetijsko šolo, rudarsko akademijo), ali pa s pričali ali s skušnjami dokažejo, da imajo vednosti, ki se pridobé v imenovanih šolah, vsi ti, če prostovoljno stopijo v armado, v mirnih časih služijo le eno samo leto in si morajo sami skrbeti za hrano in opravo. Oni imajo pravico, sami voliti si posado (garnizon) in ni jim treba stanovati v kosarni. Še več, oni si smejo izvoliti leto, v katerem hočejo do svojega 25. leta doslužiti v liniji. Tako jim je moč, šolski uk nadaljevati, kjer in kakor hočejo. Študent n. pr., ki hoče obiskovati vseučilišče, sme le reči: „Jaz hočem svoji vojni dolžnosti prostovoljno zado- stiti na Dunaji, v Pragi ali v Gradcu,“ in vojna gosposka ga pošlje na Dunaj, Prago ali v Gradec. Malar n. pr., ki hoče poznati lepe kraje, izreče, da hoče v južne Tirole ali v Dalmacijo, in tako dobí lepo priliko, dalje izobraževati se itd. Taki vojaki se imenujejo „dobrovoljci za eno leto.“ Za dobrovoljca se sme oglasiti le tisti, kterega gosposka še ni pokli- cala na stavo, tedaj le do 30. marca istega leta, v katerem ga postava veže, stopiti v redovno armado. Pozneje pa več ne.

26. Če si pa tak enoletni dobrovoljec mora sam skrbeti za živež in opravo, po tem ta- kem to koristi le bogatinom?

Postava te koristi zagotavlja tudi ubogim, če skažejo svojo revščino in izvrstna šolska spričala. Takim država dá hrano in vojaško opravo.

27. Kakošen namen ima še sicer ta naprava?

Ta naprava nima samo namena, da študentje in umetniki zavoljo vojne dolžnosti škode ne trpe v svojem izobraževanju in poklicu, ampak ona ima tudi ta namen, da tudi omikanim mladim ljudem navdihne veselje do vojaštva, ti pa da s svojim izgledom in vedenjem spodbujajo druge in svetijo manj omikanim tovaršem. Marsikteri mladeneč s kmetov, ki nima pomočkov, da bi šole nadaljeval v velikem mestu, bode kot enoletni dobrovoljec saj za prvo leto preskrbljen in dobí priliko, med tem poskrbeti si za prihodnja leta.

Vrh tega si država po tem poti preskrbi dobrih oficirjev (častnikov), ki jej v mirnih časih ne delajo stroškov, ob vojski pa so kos svoji službi. Kajti če taki dobrovoljci po dopolnjeni vojni službi dobro storé oficirsko skušnjo, zapišejo se v imenik za oficirske službe, ktera se jim, ko na-nje pride vrsta, podelí tudi potem, ko izstopijo iz redovne armade ali ko prestopijo v reservo.

28. Po tem takem tedaj se skrb obrača le oficirjem?

Ne le za oficirje v armadi, ampak skrbi se tudi za druge uradnike, katerih je treba vsaki armadi. Zdravniki n. pr., svoji enoletni prostovoljni vojni službi zadosté v vojaških bolnišnicah, lekarji (apotekarji) v vojaških lekarnicah, kjer imajo priliko, izobraževati se. V vojski se kot zdravniki in lekarji pokličejo v armado. Po tem si država v mirnih časih mnogo denarja prihrani, ki bi se moral trošiti za vojaške uradnike. Ko mine vojska, vrne se vsak k svojim opravilom, in država si prihrani stroške za doslužnino (penzije). In tega, kar se tako prihrani, ni malo. Doslé so se o vojski morali oficirji, zdravniki, duhovni, lekarji itd. jemati v službo, od kodar si bodi. Kedar je sovražnik že pred durmi, tedaj ni utegniti preiskovati, kdo je sposoben, kdo ne; ampak vzeti se mora, kdor se oglasi. In tako so se večkrat sprejeli oficirji in uradniki, ki niso bili nič vredni, skrbeti pa se je vendar-le moralo za-nje po dokončani vojski. Saj še dandanes, ko je vendar mnogo takih že odpravljenih s plačo enkrat za vselej, moramo

blizo štiri milijone goldinarjev na leto plačevati za nepotrebne oficirje in uradnike iz zadnje vojske! Teh mož, ki so svoje življenje v nevarnost postavili za državo, se ve da ni moč pobiti ali brez pomoči pustiti, ker je država po stari postavi prevzela dolžnost skrbeti za-nje. Toda za prihodnje čase mora se v okom priti takim stroškom, in tako se stroški za armado mnogo znižajo. To lahko vsak preračuni.

29. Omenjeni so bili tudi duhovni; ali tudi nje veže vojna dolžnost?

Doslé je bil duhovski stan (krščanski in judovski) oproščen vojne dolžnosti. V svobodni državi ne sme biti nobenega stanú, ki bi imel večé pravice od drugih. Tudi za duhovski stan je čast, v vojsko iti za državo in za cesarja. Če tudi duhovnik ne gre v vojsko z orožjem v roki, vendar z besedo božjo, z izgledom lastnega navdušenja, s tolaženjem in s prigovorjanjem vzbuja svoje tovarše. Avstrijska zgodovina pripoveduje mnogo takih junaških del, škof Kolonič skozi stoletja še živi med sedanjim rodóm, in prav tako Haspinger, junaški kapucin. Zato nova postava tudi duhovna ne oprošča vojne dolžnosti. Dokler ostane v duhovskem stanú, ima dopust, v vojski pa se pokliče za duhovna opravila. Če pa kdo zapusti duhovski stan — in gosposka bode čula nad tem — postane podvržen vojni dolžnosti kakor vsak drugi državlján.

30. Kaj pa se z možmi drugih stanov, kateri so jako potrebni za dom, zgodi, če jih zadene žreb?

Postava za take stanóve nima oproščenja od splošnje vojne dolžnosti. Vendar pa skrbi za to, da se jim ta dolžnost polajša, kolikor je na občni blagor. Tako n. pr. bilo bi ljudski omiki jako škodljivo, ako bi ljudski učitelji in taki, ki se pečajo s tem poklicem, morali vsakojako med armado, če jih zadene žreb. V Avstriji je treba ljudsko omiko pospeševati, ne pa ovirati, in to načelo ima tudi nova vojna postava vedno pred očmi. Zato določuje, da se učitelji in učiteljski pripravniki, ako jih žreb pokliče v stojno armado, o šolskih počitnicah (t. j. kedar ni šolskega uka) vojaški urijo skozi osem

tednov, potem se vrnejo na svoj dom. To polajšanje uživajo tudi oni posestniki podedovanih kmetij, ki navadno ondi stanujejo in sami obdelujejo kmetijo, ktera more rediti družino najmanj petih oseb, ne nosi pa toliko, da bi na-nji lahko živelo več ko dvajset oseb. Tudi taki se v mirnih časih pokličejo le za osem tednov, in sicer o času, ko je kmetovanju najmanj na škodo (n. pr. po dovršeni žetvi), sicer pa ostanejo na dopustu. To je polajšanje, ki se dovoljuje manjšim kmetijam in skrbi za vsakdanji kruh. Jako bi toraj bilo sramotno, ko bi kdo to polajšanje hotel dobiti si po goljufivi poti. On bi prelomil postavo, grešil bi pa še bolj zoper svojega bližnjega.

Državni, občinski, poštni, telegrafski in železnični uradniki, profesorji in učitelji javnih šol so podvrženi vojni dolžnosti, kakor vsak drugi; oni jej morajo toraj zadostiti, ako jih zadene žreb. Ker pa je takih uradnikov domá treba tudi v vojskinih časih, da se potrebna opravila ne ustavijo, zato se sme zgoditi, da ti uradniki kakor ljudski učitelji tudi o vojski ostanejo v svojih službah, toda le toliko, kolikor jih je neobhodnje treba. To se pa sme še le potem zgoditi, ko dotični ministri (notranjih oprav, pravosodja, kupčijstva, uka) to nasvetujejo in cesar dovoli. V zadnji vojski so na vojsko prišli še celó pruski ministri.

31. Kaj se zgodi, ko je vojak svojo službo dopolnil v stojni armadi?

Kdor je v stojni armadi doslužil, ta pride v rezervno.

32. Kako dolgo mora ostati v rezervi?

Vojna služba v rezervi, kakor je bilo že povedano, traja sedem let za tiste, ki so tri leta služili v liniji. Dobrovoljci, ki so le eno leto služili v liniji, devet let ostanejo v rezervi, da dopolnijo deset vojnih let.

33. Ktere dolžnosti ima rezervnik?

Reservnik se o mirnih časih konec meseca decembra iz linije izpusti domú, da se poprime svojega poklica. V tem času stoji v vseh državljskih razmerah in tudi v kazenskih

in policijskih zadevah pod državljansko sodnijo in gosposko, on je, da ob kratkem vse povemo, svoboden državljan. Njegove dolžnosti so le té, da v teh 7 letih pride trikrat na vojne vaje, katerih nobena ne sme trajati čez štiri tedne. Tem vajam je namen, da se rezervnik ne odvadi, česar se je naučil v redovni armadi. Te vaje bodo v času, ko se kmet lože doma pogreša, in sicer blizo njegovega doma. Te vaje bodo za marsikoga dnevi prijetnega občevanja s svojimi rojaki in nekdanjimi tovarši, dnevi počitka, ki je potreben vsakemu delavnemu človeku, in to brez stroškov. Razan te dolžnosti mora rezervnik v istih letih, ki se ne pokliče na vaje, po dokončani žetvi priti na prigledni zbor svojega okraja; in to dovrši v enem dnevu. Vsega skupaj rezervnik toraj v sedmih letih vojni službi žrtvuje le 12 tednov in 4 dni.

V nenavadnih primerljajih pa, t. j. kedar proti nevarnost vojske, in o vojski pokliče se rezervnik, da dopolni stojno armado. To se pa sme le na cesarjevo povelje zgoditi, toraj v tem vojaška gosposka nikakor ne sme samovoljno ravnati. Po potrebi se skliče ali vsa rezerva, ali le en oddelek. Če se pokliče le en oddelek, skliče se najmlajša letna vrsta, t. j. tisti, ki v rezervi služijo prvo leto. Vsako tako sklicanje, naj traja še tako kratek čas, šteje se za ene vaje. Reservniku tedaj, ki je bil prvo leto poklican, je v prihodnjih šestih letih treba le dvakrat priti k vajam.

34. Čemu pa je tolikoletna rezerva, če ima tako malo opravka?

Sedemletne dolžnosti v rezervi je pri nas treba zarad politiških razmér. Ako bi bila krajša, prišel bi vojak prej med deželno brambo, in moral bi pri njej dalje ostati. Tako je pri severno-nemški državni zvezi, kjer služba v stojni armadi traja 3 leta, v rezervi 4 leta, pri deželni brambi pa 5 let. Tam pa morajo, kedar gre državo braniti, brambovci in rezervniki tudi čez deželne meje, ako ukaže kralj. Pri nas je pa drugače, in to zarad razmere, v kateri so Ogrri do skupne države. Za brambo skupne države Avstrijsko-Ogerske je poklicana stojna armada (redovna in rezerva); brambovcem namen pa je armadi biti za podporo in pa notranja bramba.

Mislimo si, da bi naši državi od dveh vnanjih strani prota nevarnost, n. pr. od severja in izhoda; tedaj bi brambovci avstrijskih dežel posel dobili na severju, Ogerski pa na izhodu. Ko bi se n. pr. Ogerski brambovci poslali na Česko, Češki pa na Sedmograško, lahko bi to povsod strah obudilo v domači deželi. Vrh tega se brambovci smejo zunaj mej svojih dežel (Avstrije in Ogerske) rabiti le s privoljenjem postavodajavnega zbora, ali če ta ni zbran, s privoljenjem ministerskega sveta. Preden se zadobi to privoljenje, vtegnilo bi prepozno biti za urno gibanje (kretanje). Urno kretanje pa je eden najpoglavitnejših pogojev zdatne brambe, zato je bilo treba skrbeti, da se kar se dá velika enojna armada zbere pod skupnim in edinim poveljem vojskovodja, katerega izvoli cesar. Ker se pa rezerva šteje med stojno armado, ki je ena za Avstrijo in za Ogersko, zato je razvidno, da je rezerva najvažnejši steber skupne brambe, in prav zato se jej je odločila sedemletna služba. To sta soglasno spoznala oba državna zbora, s tem sta najbolj dokazala svojo skrb za ohranitev skupne države in zaupanje v očetovsko skrb, s katero cesar brani in hoče braniti vso državo.

35. Bila je omenjena tudi nadomestna rezerva. Kaj pa je ta?

Nadomestna rezerva je vsa druga, kakor rezerva, o kateri smo že govorili. Nadomestni rezervi je namen, da se v sili vojaki iz nje pokličejo v stojno armado na mesto njih, ki so padli ali se pohabili v vojski. Ta rezerva je tako rekoč pomoč v sili. Mnogokrat in zlasti v zadnji vojski smo skusili, da med vojsko ni moč o pravem času dovršiti nabiranje vojakov; navadno je že vojske konec, preden se novinci zberó. Da se ta neprilika odvrne, vpeljala se je nadomestna rezerva. Pri vsakem stavljenji se, kakor smo že povedali, izžrebajo tisti, ki se odločijo za nadomestno rezervo.

Število nadomestnih rezervnikov v desetih letih ne sme više biti od števila novincev enega leta, tako, da skoro na deset novincev pride en sam nadomestni rezervnik. Navadno se nadomestni rezervnik vpiše v stavni imenik tistega arnadnega oddelka, za katerega je sposoben, potem se spusti domú, da ostane pri svojem poklicu. Ko se pa vname vojska, mora na-

domestna rezerva, če ukaže cesar, ali v linijo ali v rezervno priti spolnovat svoje vojne dolžnosti.

Nadomestna rezerva je nekaka založnica za armado. O vojski ni treba po dolgem potu še le nabirati novincev, ampak le ukaže se, da ima na noge nadomestna rezerva, in vsak že vé, v kateri armadni oddelek mu je iti. Po dokončani vojski se nadomestni rezervnik zopet vrne domú.

36. Ali je tisti, ki je bil v prvi letni vrsti izžreban v nadomestno rezervno, za vselej oproščen službe v liniji ali v rezervi?

Ne, to ne bi bilo pristojno. Sicer bi se utegnilo prime-riti, da bi pri naslednji stavi on, ki stoji še le v drugi letni vrsti, ostal v nadomestni rezervi, t. j. domá, njegov bližnji pa, ki je že v tretji letni vrsti, moral bi izžreban biti med stojno armado.

Dolžnost nadomestnega rezervnika ozir službe v stojni armadi traja deset let, kakor služba sama. Prva tri leta sme se poklicati v linijo, v poznejših sedmih letih le v rezervno, po deset letih pa le k brambovcem, pri katerih potem ostane še dve leti.

Tudi v tem je nova postava veliko milejša od dosedanje. Doslé se je lahko pripetilo, da je bil kdo v zadnji letni vrsti, tedaj 27 let star, vzet med vojake, in ta je moral dovršiti vso vojno službo, kakor oni, ki je v 20. letu stopil med vojake. Tak je bil toraj vojak do 37. leta svoje starosti. Po novi postavi se to več ne more zgoditi. Kajti le vrstniki prvih treh vrst imajo služiti ves čas; vsi starejši pridejo v rezervno ali med brambovce in spolnujejo svojo vojno dolžnost le o vojski in to le malo časa.

37. Ali nadomestna rezerva ima tudi vaje v orožji?

Teh vaj nima, če tudi bi bilo želeti, da bi si pridobila vojno izurjenje, ker je vendar-le mogoče, da ga bode potrebovala. Zarad varčnosti postava ne ukazuje teh vaj, kajti požrle bi mnogo denarja. Tolikanj bolj pa je želeti, da si nadomestni rezervnik sam prizadeva vojniško izuriti se, kolikor

je neobhodno treba. V vsaki občini se gotovo najde doslužen vojak, ki dečke, mladenče, zlasti pa nadomestne rezervnike lahko izuči saj v tem, kar je najbolj treba znati vojaku.

Ne more se toraj preveč priporočati, da se v ljudske šole vpelje telovadba. Telovadba mlade ljudi uri in krepi; ona je zdrava za telo, duha vzbuja in je najboljšo sredstvo, človeka varovati boleznim in lenobe z vsemi njunimi posledicami. Oni, ki pravijo, da je telovadba le nekoristno skakanje, naj se le prepričajo o njeni koristi, potem bodo drugače govorili o njej in se sramovali prejšnjega blebetanja.

38. Ko vojak deset let dosluži v stojni armadi (liniji, rezervi in nadomestni rezervi), kaj se potem zgodi z njim?

Po dopolnjeni desetletni vojni službi stopi vojak med brambovce, ter ima tu služiti še dve leti. Deželna bramba ima namen, o vojski podpirati stojno armado in skrbeti za notranjo brambo, o miru pa le, kedar je treba, za notranji red in varnost. Brambovec toraj v mirnih časih ostane pri svojem poklicu, o vojski pa v cesarstvu opravlja stražo, služi v trdnjavah za posadko, ali ob kratkem vse to dela, kar sicer delajo vojaki, ki morajo o vojski v prvi vrsti iti nad sovražnika.

39. Ali bodo brambovci le dosluženi vojaki?

Ne. Pri vsakem stavljenju (novačenju), kakor je bilo že povedano, vvrsti se med brambovce precej oni oddelek vojni dolžnosti podvržene mladine, ki še ostane potem, ko se je potrebno število izmed nje nabralo za linijo in nadomestno reservo. Med brambovci bodo toraj prvič taki, ki se neposredno vvrstijo med nje, in ti med deželno brambo služijo vseh dvanajst let; drugič taki, ki so deset let služili v stojni armadi (toraj tudi v nadomestni rezervi), t. j. rezervniki, ki so v rezervi dopolnili sedmo leto; poslednjič smejo med brambovce stopiti tudi dobrovoljci. Ta postava je dobra. Oni brambovci, ki so služili v liniji in v rezervi, ne bodo le izurjeni v vojnih vednostih, ampak tudi skušeni, ter bodo učitelji onim mladenčem, ki precej stopijo med brambovce. Dosluženci bodo toraj steber, na katerega

se bodo lahko opirali drugi. To ima pa še drug velik pomen. Odslé vsak, ki djansko služi v stojni armadi, vé, da bode brambovec. Vojak stoječe armade v brambovcu vidi svojega tovarša. Saj sam presvetli cesar pravi v svojem ukazu do armade, da brambovec služi istemu namenu, kakor armada, da sta vojak in brambovec iz istega vira, da se deželna bramba dopolnuje iz armade.

Vojak in brambovec si ne bodeta tujca, ampak brata. Po tem potu se med armado in ljudstvom ustanovi ona bratovska ljubezen, ki je le na korist državi; kajti saj armada in deželna bramba niste nič drugega, kakor oboroženo ljudstvo. Razprtije in predsodki, ki se še sem ter tje nahajajo, popolnoma zginajo. V nevarnosti pa se armada in bramba zedinite, da junaško branite domovino, ž njo svojo družino in svoje premoženje, pa tudi državo in prestol, svesti si cesarjeve prislovice: „z zedinjenimi močmi.“

40. Kaj se zgodi z onimi, ki so svoji vojni dolžnosti sicer zadostili po dosedanji postavi, pa vendar niso bili pri armadi?

Mnogo jih je, ki so bili po sedanji postavi podvrženi vojni službi, a vendar niso bili vpisani v armado. Takih, ki so danes prestopili 32. leto svoje starosti, ne zadeva vojna dolžnost; takim pa, ki še niso stari 32 let, je v mirnih časih zagotovljeno oproščanje vojne dolžnosti. Če pa nastane vojska, pokličejo se tudi oni, da spolnijo vojno dolžnost, toda le v rezervi ali deželni brambi. Ž njimi se ravná tako, kakor bi bili začeli služiti z dvajsetim letom. Ti do 30. leta pridejo v reservo, v 31. in 32. letu pa med brambovce. Tudi v tem obziru je nova postava človečanska in mila, kajti ona nikomur ne jemlje prejšnjih pravic. Kdor je bil iz ktereга koli vzroka, ki ga ne pozná sedanja postava, oproščen vojaštva, ta ostane oproščen za vse svoje življenje. Prusi so drugače ravnali. Leta 1813. so vpeljali splošnjo vojno dolžnost, in moral je vsak do 40. leta prijeti za orožje ne oziraje se na prejšnje oproščanje. Vendar pa tudi naša mila postava v dneh proteče nevarnosti ne bode branila prostovoljno prijeti za orožje tudi njim, kateri bi po postavi smeli domá ostati. Gotovo bode državljan državljana hotel prekositi, kedar bode treba braniti družino, domovino in cesarja.

41. Kaj nova postava določuje ozir vojakov, ki danes služijo v stojni (ali pomorski) armadi?

Tudi tem je nova postava mila. Oni, ki so bili 1865. in 1866. leta vzeti med vojake, prestavijo se 1869. leta v reservo, ker so že odslužili tri leta. Ker je pa v prvem trenutku jako težko izvršiti to prestavljanje in ker sedaj ni toliko izurjenih, kolikor jih bode v prihodnje, zato veleva postava, da se ondi, kjer je treba, taki vojaki še le 1870. leta denejo v reservo. Oni pa, ki po tem takem morajo dalje služiti, imajo to prednost, da jim v rezervi ni treba hoditi k vajam. Za bližnji dve leti se ta stvar vravná tako-le: Leta 1869. v reservo stopijo vsi, ki so bili 1865. leta vzeti v vojake, in en oddelek 1866. leta nabranih; leta 1870. v reservo stopijo vsi 1866. in 1867. leta nabrani; in tako 31. decembra 1870. leta ne sme v službi ostati nobeden, ki je dopolnil svojo triletno vojno dolžnost, ako sam prostovoljno noče dalje služiti. Po tem takem stopijo:

leta 1865.	nabrani	za 1. leto	v reservo
" 1864.	" "	2. "	" "
" 1863.	" "	3. "	" "
" 1862.	" "	4. "	" "
" 1861.	" "	5. "	" "
" 1860.	" "	6. "	" "
" 1859.	" "	7. "	" "

42. Koliko vojakov, rezervnikov in brambovcev bode Avstrija imela po novi vojni postavi?

To se lahko izračuni tako-le: Skušnja uči, da vsako leto okoli 125.000 do 130.000 mladenčev stopi v 20. leto. Vsi ti pa ne morejo vvrstiti se med stojno armado, ker bi stalo preveč stroškov. Mora se to razdeliti tako, da se vsako leto v stojno armado pokliče 100.000 mož, v nadomestno armado 12.000 mož, v deželno brambo pa 13.—18.000 mož. Služba v stojni vojski traja 10 let, v desetih letih (10×100.000) se toraj število vojakov naraste na 1 milijon mož. Skušnja pa dalje

kaže, da jih v desetih letih 20 izmed sto nesposobnih postane za vojno službo in to po bolezni, smrti ali drugih primerljajih. In tako se stojna armada v 10 letih zniža na 800.000 mož. Brambovcev pa bode po tem računu okoli 200.000 mož.

43. Toraj bodemo tudi v mirnih časih imeli rediti 800.000 ali celo 1 milijon mož?

Bog vari. Prav to, da bodemo v mirnih časih odslé redili veliko manjšo armado, je prednost nove postave, vsled ktere bodemo na nogah imeli le 250.000 mož. Vsi drugi bodo domá ali na odpustu (urlavbu), ali v nadomestni, ali v redovni rezervi; toraj država ž njimi ne bode imela nič stroškov. Kedar pa pride ura nevarnosti, tedaj bode v kratkem vse za vojsko pripravljeno.

44. Ali Avstrija hoče začeti vojsko, ker si nabere toliko vojakov?

Oba državna zborá in vlada so večkrat očitno izrekli, da Avstrija nikakor ne misli začeti vojsko. Cesar sam je svoj najviši ukaz do armade kot pravi knez mirú pričel s temi-le besedami: „Država potrebuje mirú, zato ga moramo vedeti ohraniti.“ Avstrija je imela vojsko le tedaj, kedar jo je prisilil vnanji sovražnik; najmanj se bode vojskovala sedaj, ko potrebuje mirú, da svojim narodom ustanovi blagostan in svobodo.

45. Čemu pa vendar Avstriji toliko vojakov?

Na to vprašanje lahko odgovorimo z vprašanjem: Čemu so mirnemu kmetovavcu, ki stanuje na samem, priklenjeni psi in dobre puške? Gotovo ne, da bi ž njimi po noči šel na rop, ampak za to, da se brani hudobnim ljudém, ki bi ga utegnili napasti, okrasti ali oropati. No, Avstrija ravno tako. Ona nima do nikogar sovražnih namenov, ampak vesela je, če more v miru živeti; toda obdajajo jo sosedje, kterim ni upati. Enemu je Galicija všeč, drugega Trst v očí bode in južni Tirol, tretji bi rad kakov kos odtrgal od Ogerskega in Sedmograškega, o lepi priliki bi si pa morda vsi trije ali njih več delili našo

kožo. Tu je menda vendar, žalibog, treba previdnim biti in sosedom pokazati, da nismo obupljivi in da si meni nič tebi nič ne pustimo potegniti kožo čez glavo. Marveč naj vidijo, da jih opazujemo. Kdor ima dobro stražo, ta je skoro že varen. Avstrija noče nobeni državi nič žalega; ona ne namerava, komu kaj vzeti ali maščevati se nad kom. Toda mi tudi nočemo, da bi nam kdo kaj vzel ali se maščeval nad nami samo zato, ker hočemo živeti in svoje sreče iskati le v svobodi in pravici, ne pa v sili in moči. Mi nočemo nikogar napasti, hočemo pa državo in svoje pravice do zadnje kaplje krvi braniti zoper vsacega, ki nas napade.

46. Ali pa Avstrija za svojo branbo potrebuje toliko vojakov? Ali jih jej ne bi bilo zadosti manj ko 800.000, ali manj ko 1 milijon?

Da Avstrija potrebuje najmanj toliko vojakov, to se da prav lahko dokazati. Kdor se hoče z vspehom braniti zoper koga, ta mora najprej vedeti, koliko moči ima njegov nasprotnik. Če vé, da je njegov nasprotnik močnejši od njega, gotovo je škoda za vsako prizadevanje; boljše stori, da se mu udá na milost in nemilost. Poglejmo toraj, kateri so naši sosede in koliko vojakov ima vsakteri:

a) Prusija z državami, nad kterimi ima vojaško nadpoveljstvo, šteje več nego	1,229.000	mož
b) Francija	1,350.000	„
c) Rusija	1,467.000	„
č) Italija	480.000	„
d) Avstrija	1,053.000	„

Med štirimi državami so toraj tri, kterih vsaka sama za-se je ozir števila vojakov močnejša, kakor bode Avstrija. Treba je pa dalje to Avstrijo pogledati na zemljevidu. Prusija večidel meji z Rusijo, s ktero živí v prijateljstvu; od Avstrije jo ločijo goré in trdnjave. Rusija ima za soseda Prusijo, svojo dobro prijateljico; od drugih strani jej skoro ni moč za kožo. Francijo in Italijo loči morje in gorovje, in tam, kjer Francija tega nima, ima pa močne trdnjave. Le Avstrijo od vseh strani obdajajo močne države; naravnih mej ima le malo. Južni Tiroli, Dalmacija, Istrija so odprte dežele, kar smo zgubili štiri

trdnjave na Laškem; meja proti Bavariji je slaba, meja proti Saksonji in pruski Sleziji le srednja, Galicija in Bukovina ste odprti, karpatskega gorovja ni moč premakniti na mejo; Sedmograško ima sicer trdne meje, toda predaleč nam je, zlasti ker ž njim nismo zvezani z dobrimi cestami, železnic pa še nima. Drugim državam toraj bramba njihovih mej ne dela velikih skrbi, Avstrija pa mora braniti mejo, ktera meri 400 milj. One države toraj z vso svojo armado, z vso močjo lahko planejo na en kraj, med tem ko mora Avstrija svojo armado razdeliti, da je ima povsod kaj. Vojaške umetnosti vsak razume toliko, da spozna, koliko prednost imajo one države pred Avstrijo.

Ker pa vsaka teh treh držav že sama za-se ima več vojakov kakor mi, zato dolžnost, da se ohranimo, veleva skrbeti, da smo kos saj eni teh držav; kajti proti njemu, ki ima puško v rokah, ne bom se mogel braniti s palico! In že zdaj pride na 10 avstrijskih vojakov 14 ruskih, 13 francoskih in 12 pruskih.

47. Ali more ktera teh sosednih držav vso svojo vojno moč poslati proti vnanjemu sovražniku?

Nobena država ne more vseh svojih vojakov poslati proti temu, kterega napade, ker mora en oddelek vojakov svoji domovini pustiti za brambo. Pa tudi napadena država mora tako ravnati. Vrh tega je, kakoršna je zdaj Evropa, mogoče, da se naša država lahko napade od dveh strani. Kdo ve, kakošen izid bi bil vojski 1866. leta, ako ne bi bili morali sami — brez zaveznika — vojskovati se zoper dva zedinjena sovražnika!

48. Če se pa danes zopet dva sovražnika zoper nas zedinita, ali ne bode njuna zedinjena armada močnejša od naše?

Če se pripeti, da bi se — kar Bog obvari — morali braniti dvema sovražnikoma, imeli bi saj to prednost, da se branimo v svoji deželi. Se ve, da mora armada imeti dobrega vojskovodja.

49. Ali bomo toraj zmiraj čakali, da nas sovražnik poišče v naših deželah?

Tega ne rečemo. Država se lahko brani z vojsko tudi tako, da jej ni treba v svojih deželah čakati sovražnika. To se je bilo, žalibog, storilo 1866. leta; a prav to je bil eden izmed vzrokov nesrečam one žalostne vojske; kajti zaradi tega so naše lastne dežele precej v začetku vojske čutile njeno breme; in da smo tudi zmagali, vendar se ne bi bili mogli ogniti škode, katero storé dve toliki armadi isti deželi, v kateri se premikajo.

50. Ali bode naša država res tudi mogla prenašati stroške tolike armade?

O tem prašanji si je vlada, sta si državna zborništva jako belila glavo. Vlada in državna zborništva so pa prišli do spoznanja, da armada po novi postavi bode mnogo manj stala, kakor po prejšnji postavi, če tudi bode večja. Po novi postavi bomo koj prvo leto, če tudi je težak vsak začetek in je drag tudi živéž — vsega skupaj za armado potrebovali le 80, toraj 10 milijonov goldinarjev manj, kakor v najcenejšem, t. j. 1865. letu, v katerem smo za armado potrošili najmanj, in to 90 milijonov.

To pa izhaja od tod, da ne bode toliko vojakov v djanski službi, kajti vojak bode večidel domá, in da je vojaška služba mnogo krajša od prejšnje. V primeri s 1865. letom bode od 1869. leta dalje imeli manj živiti 3900 oficirjev in podoficirjev, 36.273 prostakov in 5226 konj. Da, celó v primeri z lanskim letom, ko je bila armada najmanjša, ki je mogoča, prihranimo si stroške za 900 častnikov, 15.000 mož in 5189 konj. Vrh tega si sedanji minister, ki ve, kje črevelj žuli ljudstvo, na vso moč prizadeva tudi v drugih vojaških stvaréh za največo varčnost; to zaslugo sta mu očitno pripoznala oba državna zborništva, Avstrijski in Ogerski.

51. Ali za brambovce ne bode treba nič stroškov?

Po natančnem računu, ki ga je storil državni zbor, bode za avstrijskih brambovcev opravo in njihove vaje treba na leto

izdati 7 — 800.000 goldinarjev. Ta znesek, ki že sam na sebi ni velik za državo, pa skoro zginje, ako pomislino, kolik je dobiček, ki državljanom in državi dohaja od tod, da pri delu ostane toliko močnih rok, ki so morale dosedaj nositi orožje. Dnina bode nižja, ko bode več delavcev; vrh tega se bode več delalo in prodalo; čem cenejše je delo, tem večji je zaslužek. Kmetovavec n. pr., ki je moral delavce drago plačevati o žetvi, ker jih lahko ni dobil, sedaj najde dosti delavcev. Znano je pa tudi, da vojaki, dopustniki in odpustniki niso radi delali, pa tudi spretni delavci niso bili, ker so se bili odvadili dela. Sedaj pa bode to drugače, ko bodeta v armadi služila gospodar in hlapec. Dobri nasledki tega prostega gibanja se kmalo pokažejo. Rastoči blagostan bode ljudstvu zljajšal davščine, ki jih ima dajati državi, da se obrani.

52. Kdo pa je porok, da se nam brez vzroka ne naložé večá bremena?

Temu je porok postava, ustava in odgovornost vlade. Postava za stojno armado zahteva vsega skupaj 800.000 mož. Postava pravi, da Avstrijske dežele dajo 470.368, Ogerske pa 329.632 mož (in to natanko po številu prebivalcev). Postava veleva, da državni zbor za vsako leto določi število novakov.

53. Saj je bilo brati, da se je državni zbor za 10 let odpovedal tej pravici?

Temu ni tako. Ker po novi vojaški postavi v desetih letih dobimo polno število vojakov, zato se je moralo vladi zagotoviti, da se jej bode skozi deset let dovolilo vsako leto po toliko vojakov, kolikor je dovoljenih za prvo leto. To vojno postavo sta sprejela obá državna zbora, ta na Dunaji in oni v Peštu. Vse postave pa, ki so sklenjene po tem načinu, dane so za deset let. Da tega ni, lahko bi si vsako leto navskriž prišla postavodajavna državna zbora. Danes bi Dunajski rad spremenil kaj, jutri pa Peštanski državni zbor kaj, in postave bi se vedno spreminjale. Ako pa hočem n. pr. zidati hišo s štirimi nadstropji tako, da moram vsako leto dovršiti eno nadstropje, gotovo bodem, predno začnem, skrbel, pridobiti si pravico,

da me skozi ta štiri leta ne sme nikdo zadrževati ali mi ustaviti delo. Državni zbor je obljubil, da skozi deset let vsako leto privoli isto število vojakov. Ako bi toraj država v teh desetih letih hotela katero leto nabirati po več ali manj vojakov, mora dobiti privoljenje državnega zbora. In tudi sicer sme vlada nabirati vojake še le potem, ko jej je privolil državni zbor.

Ako pa državni zbor vladi ne bi privolil nabirati vojakov — in to pravico ima še po novi postavi — vlada ne sme celó nobenega novega vojaka vzeti, kajti 13. §. te postave govori tako-le: „Vojaki se smejo za vsako leto nabirati še le potem, ko jih za isto leto privoli postavodajavec.“

54. Ali se iz splošnje vojne dolžnosti in po novi vojni postavi ne ustanovi tako imenovana vojaška vlada?

Že posamezni oddelki te postave kažejo, da meri na to, da državljanom pospešuje vsestransko gospodarstvo, da varuje človečansko veljavo in da se pred vsem ravna po pravici. Kjer pa vlada pravica, ondi noben stan ne gospoduje, ondi ni samovoljnosti, ondi vlada le postava, pred katero smo vsi enaki. Dalje smo videli, kako tesno bode po novi postavi ljudstvo sklenjeno z armado. Armada ne bode ločena od ljudstva, ampak prav v ljudstvo bode pognala svoje korenine, to bode prava ljudska armada. Vojak odslé ne bode imel nobene predprave; častno pravico, braniti državo, imajo vsi državljani, kajti v vseh državljanskih zadevah, ki niso v zvezi z vojaško službo, bodo pod varstvom državljanskih postav in gosposk. Le vojaki, ki so v djanski službi, stojé pod vojaško kazensko postavo. Palico in železje je nova postava odpravila tudi vojakom. Da se on, ki je podvržen vojni dolžnosti, brez posebnega privoljenja ne sme oženiti, dokler ne stopi iz tretje vrste, to pa zahteva državni blagor. V resnici pa bode ta ovira malo koga težila, saj se sploh malo kedaj primeri, da se kdo ženi pred 23. ali 24. letom.

Čem vestnejše in mirnejše se premišlja o novi postavi, tem viši pomen in večja korist se jej mora pripoznati. Nova vojna postava skupno državo varuje proti notranjim in vnanjim sovražnikom; kajti če tudi ste Avstrija in Ogersko ločeni v političnih zadevah, vendar obé stojite v eni vrsti, kedar je treba

braniti vzajemnega vladarja in skupno državo. Nova vojna postava budí ljudstveno zavest, pospešuje ljudski blagostan, ter je prava ljudstvena postava v tem, ker je ovrgla vse stanovske, verske in rodbinske razločke.

Bog ne daj, da pridemo na poskušnjo; Bog nam daj mir in edinost, da se okrepča in osreči naša država, kajti tega so vredna ljudstva, ki so toliko trpela. Toda če pa vendar privihra nevarnost, če nas prevzeten sovražnik hoče kedaj motiti v mirnem našem prizadevanji, no, takrat avstrijska ljudstva pokažejo, kako se svobodno ljudstvo vé in zna braniti pod banderom pravice; takrat hočejo pokazati, da ste svoboda in pravica najboljši čuvajki države, najtrdnejša stebra vzvišenega prestola!

